

sonès Raimon de Miraval doni a *fadia* el significat de 'refús, negativa' («weigerung, zurückweisung» en *Tal Chansoneta Farai*, v. 40, p. p. Kolsen, *ARom.* XXI, 319, cf. *PSW* III, 374.3).

Estre fadiatz 'escarrassar-se' passant a 'fracassar' ens mostra també el *Jauré*: en la primera d'aquestes fases, v. 5078 («tro qu'eu me sia *fadiatz*»), en l'altra en els vv. 10324, 10530 i 5073 («en Galvan, / car tuit li treball e l'afan / en que l'autre sun *fadiat* / sun leu per aquel acabat»); i semblantment *se'n tornar a fadia*: «cavalliers, non sia! / Per Dieu, no me'n torn a *fadia*!», i *fadiont* 'sense resultat': «séiner Rei Artús, / de Pretz flors, / et assí dis-o tot le monz / c'om de tu non va *fadionz*, / de ton corz ni de ta ajuda» (v. 6310).

Tenint en compte això, no és impossible que Tilander entengui bé que, en el text de *fadiga de dreito* en els *Fueros de Aragón* de c. 1300, sigui «dilación maliciosa causada por la rebeldía del adversario o por la negligencia del juez»; per més que la seva principal autoritat per interpretar-ho d'aquesta manera sigui una de tan migrada com el dicc. de Borao, i que en quasi tots els textos que cita, el context indica simplement els matisos coneguts del català; el passatge que ell estudia dels *Fueros* es presta més o menys a aqueixa interpretació: «establimos que nengún mercadero non sea pendrado ni preso --- si no fuesse deudor --- o si non oviessse trobada *fadiga* manifestada de dreito en aquel logar»: amb una mica d'anacolut podríem també entendre *oviessse trobada* com 'fos trobada' una mani-festa intimidació de fer tal o tal cosa (pagar en aquest cas) (cf. en el ms. Z, 154 del *Vidal M.*: «si no fuesse *fatiga del dreyto* trobado en ---»). Així com així no hi ha raó per relligar aquest ús aragonès amb el del germanisme FAIHDA 'perseguit', perquè per conducte del refús o dilacions (comparables als d'aquells amants que es fan pregar massa), amb *fatiga* o escarrassament de l'altre, també podríem arribar fins a les dilacions que veuen Borao i Tilander.

DERIV.: *Fadiga* [S. XIII, i llatinitzat com *fatiga*, fi S. XI, veg. supra]: a part del sentit legal, del qual he donat tants testimonis supra, també apareix amb el sentit de cansament des del S. XIII: «con lo senyor del leyn qui molta *fadiga* e gran trebayl e gran don aurà sofert e l leyn a fer --- n'isca sens algú profit ---», *CostTort.* (Ol., p. 449); 'dilació, allargues': «e veem que no venien al dia que Nós los havíam dat; e per *fadiga* d'ells, haguem-nos a menjar lo conduyt que havíem estojat per entrar en terra de moros», *Cròn.* de Jaume I (Ag., 41). Des del S. xv predomina francament la forma erudita *fatiga*: «per què't dic, mon fill, que és gran treball e *fatiga* ésser cavaller, car a molt és obliguat», JoMartorell (Ag. I, 107); vulgarment, i amb caràcter espontani, a penes sobreviu ja la forma amb consonantisme hereditari; si no és en llocs extrems i amb significat molt especial: eiv. «*fadiga*: pujos», PzCabre. *Fatiga* ha descendit fins als estrats populars, almenys en certes comarques i amb algun matis secundari i afectiu: «En aquell coll, Pere té una *fatigèta*» 'un tros de terra no gaire bona' a la Terra

Alta (La Fatarella, 1936). *Fatigació* (BMetge). *Fatigament* [*fadigament*, *VidesR*, 1° 85v2, n. 123].

Fatic [1803], deriv. original de nostra llengua sense paral·lel en les altres rom.: «el treball gran en qual-sevol línia; y així's diu del estellar llenya qu' és un *fatig*: improbus labor; pantex, *resuello*», Belv.; «¿Havist podar un arbre en corona de frare? Allò no és una esporgada per escatir --- és deixat-li el tronc nu; i encara l'arbre no tindrà del seu despullament més que un *fatic* material, perquè les branques no les sabria estimar; mentre que a mi --- ni les arrels em deixaren», Coromines (*Les Llàgrimes de Sant Llorenç* II, x, O. C., 362a3). *Fatigador*. *Fatigall*. *Fatigant*. *Fatigat* [JoMartorell]. *Fadigós* [Descloot, supra, i amb sentit semblant, Lull; *fadigós* 'que causa fatiga', Massó Torrens; *fatigós*, fi S. xv]. *Afadigar*, supra; *afadic*; *afatigar*, etc. *Infatigable* [Lacav.].

¹ Del que no n'hi ha en Lull és de la variant *fatigar*, car el que figura en *Blanquerna* (NCl. I, 48.8, § 4) no és de Lull sinó del seu deturpador Bonllabi, del S. XVI (no hi ha mss. d'aquesta part). — ² És en el trivial pecadet de joventut on adapta l'obscena *nouvelle* gallo-latina, que els medievals com Metge tenien cert interès a fer passar per obra d'Ovidi. Diguem de passada que si l'editor (pp. 33-4), dona entenció que Metge estava convençut de traduir Ovidi (i li posa Riquer el títol «Ovidi enamorat») no ens cal creure-hi. El Conde de Casa Dávalos sempre propens i amatent a tot el que minvi la personalitat dels nostres escriptors, vol fer constar que Metge no era un Petrarca, que s'adonà de la ficció: el que hem de creure és que no era (ni en la seva joventut) menys eixerir i penetrant que ell, encara que no fos el genial poeta. Del que no sé si s'ha adonat aqueix erudit és que la frase «O benaventurat Ovidi» no la diu BMetge pel seu compte, sinó que (com sempre somriem per sota el nas) la posa en els llavis de l'alcajota i per tant forma part de la ficció novel·lesca. — ³ Tanmateix recordem-nos que en llatí el substantiu és només *fatigatio*, no pas *fatiga*, i molt menys un **fatiga*, que *AlcM* posa (i àdhuc hi posa «FATICA» amb indicació de la quantitat i tot!). — ⁴ Endemés és el que admeteren en general (en forma de vegades implícita) els historiadors del dret català, i àdhuc Du C. i *AlcM*. En el que diuen aquests últims és fàcil de llevar un dubte o precisar una ambigüitat: no és que sigui «gairebé privativa del dret cat. i aragonès» (*AlcM*) o «voces fori catalanici et hispanici», és que ho és totalment, i «hispanicus» seria «únicament aragonès»: per més que figuri en el *Daut*. castellà és només amb cita d'un text judicial aragonès de P. Molinos; les fonts ragen més abundoses de la banda catalana que de l'aragonesa, i res hi ha més enllà dels Pirineus, ni tan sols en oc. ant. (almenys com a terme de dret o amb cap abast legal). — ⁵ Menys i tot, car un dels dos mss. d'aquest text porta *fatiga del dreyto* en lloc de *faidio de dreito* de l'altre. — ⁶ Veg. les cites en l'ed. Rovira, NCl, p. 291, i en Tilander, p. 407. — ⁷ De nou les *tres fadigues*, i encara: «puguen des-